

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 6. juna 2024. godine
Br. ref.: RK 2444/24

REŠENJE O NEPRIHVATLJIVOSTI

u

slučaju br. KI197/22

Podnosilac

Aferdita Gjonbalaj - Stublla

**Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Republike Kosovo Rev. br. 340/2022
od 13. septembra 2022. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednice
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sutkinja
Safet Hoxha, sudija,
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sutkinja
Nexhmi Rexhepi, sudija
Enver Peci, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podnela Aferdita Gjonbalaj-Stublla, sa prebivalištem u Prištini (u daljem tekstu: podnositeljka zahteva), koju zastupa Skënder Musa, advokat.

Osporena odluka

2. Podnositeljka zahteva osporava presudu [Rev. br. 340/2022] Vrhovnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Vrhovni sud) od 13. septembra 2022. godine u vezi sa rešenjem [Ac. br. 8041/2021] Apelacionog suda od 31. maja 2022. godine i rešenjem [C. br. 3730/2018] Osnovnog suda u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud) od 18. novembra 2018. godine.

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar ovog zahteva je ocena ustavnosti osporene presude Vrhovnog suda, kojom su, prema navodima podnositeljke zahteva, povređena njena prava zagarantovana članovima: 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 32. [Pravo na pravno sredstvo], 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav).

Pravni osnov

4. Zahtev je zasnovan na stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-21 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25. (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
5. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023 je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo i stupio na snagu petnaest (15) dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika, kojim je stavljen van snage Poslovnik o radu Ustavnog suda br. 01/2018. S tim u vezi, shodno pravilu 78. (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno će pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018, nastaviti da se primenjuju na predmete koji su registrovani u Sudu pre njegovog stavljanja van snage, samo ukoliko su i u meri u kojoj su povoljnije za stranke.

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 12. decembra 2022. godine, podnositeljka zahteva je predala zahtev u pošti, koji je u S pristigao i registrovan 14. decembra 2022. godine.
7. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred Predsednicom Republike Kosovo, kojom prilikom je i otpočeo njegov mandat u Sudu.
8. Dana 20. decembra 2022. godine, predsednica Suda je odlukom GJR. KI197/22 imenovala sudiju Safeta Hoxhu za sudiju izvestioca, a takođe, odlukom KSH. KI197/22 imenovala je članove Veća za razmatranje, sastavljenog od sudija: Selvete Gërzhaliu-Krasniqi (predsedavajuća), Radomir Laban i Nexhmi Rexhepi (članovi).
9. Dana 23. januara 2023. godine, Sud je o registraciji zahteva obavestio podnosioca zahteva, i poslao kopiju zahteva Vrhovnom sudu.
10. Dana 14. novembra 2023. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu da proglašava zahtev neprihvatljivim.

Pregled činjenica slučaja

11. Zahtev se odnosi na građanski spor, odnosno na spor iz radnog odnosa između podnositeljke zahteva i Banke za biznis, filijala u Prištini (u daljem tekstu: poslodavac). Podnositeljka zahteva je zaključila sa poslodavcem ugovor o radu [br. 1190] od 3. jula 2013. godine, za radno mesto direktora filijale u Prištini, koju funkciju je obavljala do 30. septembra 2013. godine.
12. Dana 18. septembra 2013. godine, poslodavac je obaveštenjem br. 1641 obavestio podnositeljku zahteva da njen ugovor o radu ističe 30. septembra 2013. godine i da joj zbog okolnosti koje su nastale u toj banci ugovor o radu neće biti produžen, odnosno da će joj biti raskinut radni odnos sa poslodavcem.
13. Dana 10. oktobra 2013. godine, podnositeljka zahteva je podnela tužbu Osnovnom sudu u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud) protiv obaveštenja [br. 1641] poslodavca, kojom je tražila da bude vraćena na radno mesto, navodeći povrede odredaba kojima se uređuje radni odnos.
14. Dana 30. oktobra 2013. godine, podnositeljka zahteva je protiv obaveštenja [br. 1641] o neproduženju ugovora o radu, uložila žalbu Komisiji za žalbe Upravnog odbora poslodavca.
15. Dana 5. januara 2016. godine, Osnovni sud je presudom C. br. 3391/2013, (i) usvojio tužbu podnositeljke zahteva za poništenje obaveštenja/odluke poslodavca od 18. septembra 2013. godine o neproduženju ugovora o radu, i (ii) obavezao poslodavca da istu vrati na ranije radno mesto i da joj nadoknadi lične dohotke za vremenski period od 1. novembra 2013. do 20. jula 2015. godine, u ukupnom iznosu od 22.658,74 evra, uključujući i zakonsku kamatu od 10. oktobra 2013. godine pa do konačne isplate, kao i troškove sudskog postupka u iznosu od 1.384,00 evra.
16. Poslodavac je u protiv presude Osnovnog suda od 5. januara 2016. godine, u zakonskom roku, uložio žalbu Apelacionom sudu, navodeći da je tužba podnositeljke zahteva preuranjena.
17. Dana 9. novembra 2018. godine, Apelacioni sud je rešenjem CA. br. 1322/2016, (1) usvojio žalbu poslodavca i (ii) ukinuo presudu Osnovnog suda od 5. januara 2016. godine, te vratio predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U ovom slučaju, Apelacioni sud je smatrao da „*prvostepeni sud nije na pravilan i potpuno jasan način razjasnio, nije otklonio dilemu da li je tužba podneta Sudu pre nego što se tužiteljka obratila organima tuženog i iscrpila unutrašnja pravna sredstva...*“.
18. Dana 18. novembra 2019. godine, Osnovni sud je doneo rešenje C. br. 3730/18, kojim je odbacio, kao preuranjenu, tužbu podnositeljke zahteva. U svom rešenju, Osnovni sud je obrazložio sledeće: „*...tužilac je imao zakonsko pravo da slobodno koristi pravna sredstva, bilo u okviru tuženog, ili pak sudskim putem (ako nije dobio odgovor od tuženog, ali su ova pravna sredstva morala biti iskorišćena u utvrđenim zakonskim rokovima. Shodno tome, nekorišćenje ovih pravnih sredstava u utvrđenim rokovima (prekluzivnim rokovima), ima za posledicu i gubitak prava na sudsku zaštitu, i to ne zato što je ovo pravo uskraćeno tužiocu, već zbog toga što je isti propustio da pravovremeno iskoristi ova pravna sredstva koja je imao na raspolaganju...*“.
19. Dana 29. novembra 2019. godine, podnositeljka zahteva je protiv presude Osnovnog suda od 18. novembra 2019. godine, uložila žalbu Apelacionom sudu, zbog (i) pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, (ii) pogrešne primene materijalnog prava i (iii) pogrešne

- primene odredaba parničnog postupka, kojom je tražila da se žalba usvoji u celosti i da se rešenje pobijano žalbom poništi kao nezakonito.
20. Dana 31. maja 2022. godine, Apelacioni sud je rešenjem AC. br. 8041/21, odbio, kao neosnovanu, žalbu podnositeljke zahteva i potvrdio rešenje Osnovnog suda od 18. novembra 2019. godine. U obrazloženju svog rešenja, Apelacioni sud je ocenio, „*Prvostepeni sud je, postupajući po uputstvima Apelacionog suda, utvrdio činjenicu da je tužba podneta prvostepenom sudu pre nego što se tužilja obratila nadležnom organu tuženog i pre nego što je iskoristila interna pravna sredstva, a posebno kada je tužilja ovlastila svog advokata za zastupanje pred svim institucijama Kosova od 03.10.2013. godine, tako da je Apelacioni sud naložio prvostepenom sudu da utvrdi blagovremenost tužbe i isti je u postupku ponovljenog suđenja s pravom utvrdio da je tužba tužilje preuranjena.*“
21. Dana 7. jula 2022. godine, podnositeljka zahteva je protiv rešenja Apelacionog suda od 31. maja 2022. godine, podnela zahtev za reviziju Vrhovnom sudu, zbog (i) pogrešne primene materijalnog prava i (ii) pogrešne primene odredaba parničnog postupka, sa predlogom da Vrhovni sud usvoji zahtev za reviziju i preinači nižestepena rešenja.
22. Dana 13. septembra 2022. godine, Vrhovni sud je osporenom presudom Rev. br. 340/2022, odbio, kao neosnovan, zahtev za reviziju podnositeljke zahteva, sa obrazloženjem da su nižestepeni sudovi pravilno primenili odredbe parničnog postupka i pravilno primenili materijalno pravo, kada su utvrdili da je tužba podnositeljke zahteva preuranjena.

Navodi podnositeljke zahteva

23. Podnositeljka zahteva tvrdi da su osporenom presudom Vrhovnog suda, isto kao i rešenjima nižestepenih sudova, povređena njena prava zagarantovana članovima: 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 32. [Pravo na pravno sredstvo], 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav).

i. Navodi o povredi člana 31. Ustava

24. Podnositeljka zahteva tvrdi da joj je povređeno pravo na pravično suđenje povređeno zbog toga što sve tri sudske instance nisu uzele za osnovu član 144. Zakona o parničnom postupku (ZPP), kako bi joj pružili sudsku zaštitu prava, već su se samo zadovoljili činjenicom da je tužba bila preuranjena, ne utvrdivši činjenicu da je tuženi nije obavestio u skladu sa zakonom o radu, odnosno obaveštenje o prestanku radnog odnosa nije sadržavalo pravnu pouku, a sve to je učinjeno sa namerom da joj se onemoguću zaštita njenih Ustavom zagarantovanih prava.
25. Nadalje, podnositeljka zahteva navodi da je žalbu protiv obaveštenja [br. 1641] poslodavca uložila 30. oktobra 2013. godine, od koga nikada nije dobila odgovor. U međuvremenu je tužbu za vraćanje na radno mesto podnela 10. oktobra 2013. godine, s obzirom da obaveštenje [br. 1641] od 18. septembra 2013. godine nije sadržavalo pravnu pouku o pravnom leku, dodajući dalje da su prema članu 144. ZPP-a, sudovi bili dužni da meritorno razmotre predmet, a ne da odbace tužbu kao preuranjenu. Ova činjenica se, prema njenim rečima, može uočiti kada se analizira činjenica da je ona 30. oktobra 2013. godine uložila žalbu protiv obaveštenja o prestanku radnog odnosa i da je od tog datuma proteklo više od 15 dana, a da nije dobila odgovor od poslodavca. U ovom kontekstu, podnositeljka zahteva tvrdi da je iscrpela interna pravna sredstva i da je njena tužba postala ostvariva pre okončanja sudske rasprave, odnosno pre 17. decembra 2016. godine, u skladu sa Zakonom o radu i članom 144. ZPP-a. Pored toga,

podnositeljka zahteva naglašava da je sudovima bilo potrebno 10 godina da odbace tužbu kao preuranjenu, čime su postupili suprotno članu 391. tačka f) ZPP-a.

ii. *Ostali navodi o povredi ustavnih prava*

26. Podnositeljka zahteva, osim gore pomenutog navoda, takođe tvrdi da je povređen i član 24. Ustava iz razloga što je Vrhovni sud odbio da razmotri njene navode iznete u zahtevu za reviziju, potvrdivši samo navode tužene strane. Takođe, podnositeljka zahteva tvrdi da su redovni sudovi povredili i njena prava zagarantovana članovima 32, 49. i 54. Ustava, kao rezultat odbijanja meritornog razmatranja tužbe, do kojeg je došlo usled pogrešne primene odredaba parničnog postupka i materijalnog prava. Što se tiče ovih navoda, podnositeljka zahteva je samo opisala relevantne članove, povezujući njihovu povredu sa pravilnošću postupka koji se vodio protiv nje.

Relevantne odredbe

USTAV REPUBLIKE KOSOVO

Član 24.

[Jednakost pred zakonom]

1. *Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.*

[...]

Član 31.

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. *Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.*

2. *Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.*

[...]

Član 32.

[Pravo na pravno sredstvo]

Svako lice ima pravo da koristi pravna sredstva na sudske i administrativne odluke, koje uskraćuju njena/njegova prava ili interese, na zakonom propisan način.

Član 49.

[Pravo na rad i obavljanje profesije]

1. *Garantuje se pravo na rad.*
2. *Svako lice ima pravo da slobodno izabere svoju profesiju i radno mesto.*

Član 54.

[Sudska zaštita prava]

Svako ima pravo na sudsku zaštitu u slučaju kršenja ili uskraćivanja nekog prava koje je garantovano ovim Ustavom, kao i pravo na efikasne pravne mere ukoliko se utvrdi da je pravo prekršeno.

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 6.

(Pravo na pravično suđenje)

1. *Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, kada to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.*
 2. *Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.*
- [...]

Zakon br. 03/212 o radu

Član 78.

Zaštita prava zaposlenih

1. *Zaposleni koji procenjuje da poslodavac mu je povredio prava na rad, ima pravo podneti zahtev poslodavcu ili odgovarajućem organu poslodavca ako postoji, za ostvarenje njegovih povređenih prava.*
2. *Poslodavac je obavezan da odluči prema zahtevu zaposlenog, u roku od petnaest (15) dana od dana dostavljenja zahteva.*
3. *Odluka iz stava 2. ovog člana dostavlja se zaposlenom u pisanoj formi u roku od osam (8) dana.*

Član 79.

Zaštita zaposlenih na sudu

Svaki zaposleni koji nije zadovoljan odlukom kojom smatra da su mu povređena njegova prava, ili ne dobija odgovor u roku iz člana 78. stav 2. ovog zakona, u tekućem roku od trideset (30) dana može da pokrene radni spor pri nadležnom sudu.

Zakon br. 03/L-006 o parničnom postupku

Član 144.

144.1 Sud može da naredi tuženoj strani da izvrši određeno polaganje samo ukoliko je zahtev tužioca postao ostvariv pre nego što se okonča glavna rasprava stvari.

[...]

144.3 Ukoliko polaganje koji je predmet tužbenog zahteva nije postao zahtevan do okončanja glavne rasprave, sud odbija tužbeni zahtev kao prevremeni.

Prihvatljivost zahteva

27. *Sud prvo razmatra da li su ispunjeni uslovi prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom i dalje precizirani Zakonom i Poslovníkom.*
28. *U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, kojima je utvrđeno:*

Član 113.

[Jurisdikcija i ovlašćene strane]

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

[...]

29. Sud se takođe poziva i na uslove prihvatljivosti koji su dalje precizirani u Zakonu. S tim u vezi, Sud se najpre poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, kojima je propisano:

Član 47.

[Individualni zahtevi]

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva”.

Član 48.

[Tačnost podneska]

“Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori”.

Član 49.

[Rokovi]

“Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku [...]”.

30. Što se tiče ispunjenosti gore navedenih uslova, Sud ocenjuje da je podnositeljka zahteva ovlašćena strana i da ista osporava presudu [Rev. br. 340/2022] Vrhovnog suda od 13. septembra 2022. godine, nakon što je iscrpela sva pravna sredstva propisana zakonom. Podnositeljka zahteva je takođe naglasila osnovna prava i slobode za koja tvrdi da su joj povređena od strane javnih organa, u skladu sa zahtevima iz člana 48. Zakona i podnela je svoj zahtev u skladu sa rokovima propisanim u članu 49. Zakona.
31. Pored gore navedenih uslova, Sud takođe razmatra da li zahtev ispunjava uslove prihvatljivosti koji su određeni u potpravilu (2) pravila 34. [Kriterijumi prihvatljivosti] Poslovnika, kojim je utvrđeno:

Pravilo 34.

[Kriterijumi prihvatljivosti]

“(2) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je zahtev očigledno neosnovan kada podnosilac/teljka zahteva nije dovoljno dokazao/la i potkrepio/la svoju tvrdnju”.

32. Na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i Suda, zahtev se može proglasiti neprihvatljivim kao „očigledno neosnovan“ u celini ili samo u odnosu na određeni navod koji zahtev može sadržati. S tim u vezi, tačnije je nazivati ih „očigledno neosnovanim navodima“. Poslednje navedeni se, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, mogu svrstati u četiri različite grupe: (i) navodi koji se kvalifikuju kao navodi „četurtog stepena“; (ii) navodi koje karakteriše „jasno ili očigledno odsustvo povrede“; (iii) „nepotkrepljeni ili neobrazloženi“ navodi, onda kada je ispunjen jedan od sledeća dva potkriterijuma: a) kada podnosilac/teljka zahteva jednostavno navede jednu ili više odredaba Konvencije ili Ustava, ne objašnjavajući pritom na koji su način one povređene, osim ukoliko je na osnovu činjenica i okolnosti predmeta povreda Ustava i EKLJP sasvim očigledna (vidi predmet ESLJP-a [Trofimchuk protiv Ukrajine](#), br. 4241/03, odluka od 31. maja 2005.

godine; vidi, takođe, *Baillard protiv Francuske*, br. 6032/04, odluka od 25. septembra 2008. godine); i b) kada podnosilac/teljka zahteva propusti ili odbije da predoči materijalne dokaze kojima bi potkrepio/la svoje navode (to naročito važi za odluke sudova ili drugih domaćih vlasti), osim ukoliko postoje izuzetne okolnosti koje su van njegove kontrole i koje ga sprečavaju da to učini (na primer, ako zatvorske vlasti odbiju da predoče sudu dokumente iz spisa predmeta zatvorenika o kome je reč) ili ako sam sud ne odluči drugačije (vidi slučaj Suda *KI166/20*, podnosilac *Ministarstvo rada i socijalne zaštite*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. januara 2021. godine, stav 43), i na kraju, (iv) „konfuzni i nejasni“ navodi (vidi predmete ESLJP-a *Kemmache protiv Francuske*, br. 17621/91, presuda od 24. novembra 1994. godine, kategorija (i), *Juta Mentzen protiv Litvanije*, br. 71074/01, odluka od 7. decembra 2004. godine, kategorija (ii) i *Trofimchuk protiv Ukrajine*, predstavka br. 4241/03, kategorija (iii).

33. Na početku, Sud podseća da prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), žalbu karakterišu činjenice sadržane u njoj, a ne samo pravni osnov i argumenti na koje se stranke izričito pozivaju (vidi, u tom smislu, predmet ESLJP-a *Talpis protiv Italije*, br. 41237/14, presuda od 18. septembra 2017. godine, stav 77 i tu citirane reference).
34. U nastavku, Sud, podseća da podnositeljka zahteva tvrdi da su osporenim presudom Vrhovnog suda u vezi sa odlukama Apelacionog i Osnovnog suda, povređena njena prava zagwarantovana članovima 24, 31, 32, 49. i 54. Ustava.
35. Pozivajući se na spise predmeta, Sud primećuje da se suština žalbe sadržane u zahtevu podnositeljke zahteva odnosi posebno na nepravilnost postupka, odnosno pravo na pravično suđenje, zagwarantovano članom 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).
36. Shodno tome, Sud će suštinski navod podnositeljke zahteva razmotriti i analizirati sa stanovišta prava zagwarantovanih članom 31. Ustava u svetlu tumačenja člana 6.1 EKLJP, primenivši načela utvrđena od strane ESLJP-a, na osnovu kojih ovaj Sud i redovni sudovi, u skladu sa članom 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, imaju obavezu da: *“Osnovna prava i slobode zagwarantovana ovim Ustavom [...] tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava”*.

i. Ocena Suda povodom navoda o povredi člana 31. Ustava

37. Sud primećuje da je suština žalbe podnositeljke zahteva povezana sa činjenicom da su redovni sudovi na pogrešan način utvrdili činjenice u predmetu i da su pogrešno primenili odredbe Zakona o radu i ZPP-a, kada su odlučili o odbacivanju njene tužbe kao preuranjene. Zapravo, čitavo obrazloženje povrede prava na pravično suđenje, kao i drugih članova koje je navela podnositeljka zahteva, izgrađeno je u kontekstu navoda koji su po svojoj prirodi navodi “četvrtog stepena”.
38. Shodno tome, Sud će u nastavku elaborirati opšta načela utvrđena od strane ESLJP-a, kojima se precizira da li navod koji je izneo podnosilac zahteva spada u delokrug primene stava 1. člana 6 EKLJP, ili pripada navodima koji sami po sebi pokreću pitanja zakonitosti, odnosno pitanja četvrtog stepena.

a) Opšta načela u vezi sa navodima „četvrtog stepena“

39. Pozivajući se na sudsku praksu ESLJP-a i na svoju sudsku praksu, Sud ponavlja da prema Ustavu nije njegova dužnost kao ustavnog suda da deluje kao sud “četvrtog stepena” u vezi sa odlukama koje su donete od strane redovnih sudova. Uloga redovnih sudova je da tumače i primenjuju relevantne odredbe materijalnog i proceduralnog

prava (vidi, s tim u vezi, predmet ESLJP-a [Garcia Ruiz protiv Španije](#), br. 30544/96, presuda od 21. januara 1999. godine). Ustavni sud može samo da razmotri da li su dokazi bili predočeni na pravilan način i da li su postupci, u celini gledano, sprovedeni na takav način da je podnosilac/teljka zahteva dobio/la pravično suđenje (vidi predmet ESLJP-a [Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 13071/87; i slučaj Suda [KI192/13](#), podnosilac *Hatixhe Avdyli*, rešenje od 24. februara 2014. godine).

40. Sud je dosledno stajao na stavu da nije njegova dužnost kao suda da se bavi činjeničnim ili zakonskim greškama (zakonitost) koje su navodno počinili redovni sudovi, osim ukoliko su njima povređena prava i slobode zaštićene Ustavom i EKLJP-om. Shodno tome, Sud ne bi trebalo da deluje kao sud “četvrtog stepena”, kada se razmatraju odluke koje su donete od strane redovnih sudova. Pitanja koja se tiču ocene dokaza i njihovog odmeravanja od strane redovnih sudova nisu u nadležnosti Ustavnog suda da se razmatraju (vidi predmet ESLJP-a [Lupeni Greek Catholic Parish i drugi protiv Rumunije](#), presuda od 29. novembra 2016. godine; i slučaj Suda [KI70/11](#), podnosioci *Faik Hima, Magbule Hima, Bestar Hima*, rešenje od 12. decembra 2011. godine).
41. Sud, ipak, naglašava da sudska praksa ESLJP-a i Suda takođe utvrđuju i okolnosti pod kojima treba napraviti izuzetke od ovog stava. Kao što je prethodno navedeno, dok redovni sudovi imaju primarni zadatak da reše probleme oko tumačenja primenljivog zakona, uloga Suda je da se uveri ili proveri da efekti ovog tumačenja budu kompatibilni sa Ustavom i EKLJP (vidi, u tom smislu, predmet ESLJP-a [Miragall Escolano i drugi protiv Španije](#), presuda od 25. maja 2000. godine). U principu, takav izuzetak se odnosi na slučajeve za koje se ispostavi da su očigledno proizvoljni, uključujući i one u kojima je sud “*primenio zakon na očigledno pogrešan način*” u nekom specifičnom slučaju i koji su možda rezultirali “*proizvoljnim*” ili “*očigledno nerazumnim*” zaključcima za podnosioca o kome je reč.
42. Ovaj stav je Sud dosledno zastupao, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, koja jasno kaže da nije uloga ovog Suda da preispituje zaključke redovnih sudova koji se odnose na činjenično stanje i primenu materijalnog prava (vidi slučajeve Suda [KI49/19](#), podnosilac *Limak Kosovo International Airport A.D., “Adem Jashari”*, rešenje od 10. septembra 2019. godine, i [KI08/23](#), citiran iznad, stav 35).
43. Sud je, kao opšte pravilo, naglasio da on sam ne može dovoditi u pitanje nalaze redovnih sudova koji se odnose na: (i) utvrđivanje činjenica u predmetu; (ii) tumačenje i primenu zakona; (iii) prihvatljivost i ocenu dokaza na suđenju; (iv) suštinsku pravičnost ishoda građanskog spora; ili čak (v) krivicu ili nevinost optuženog u krivičnom postupku.
44. Sud podseća da član 31. Ustava nikome ne garantuje povoljan rezultat u sudskom procesu, niti određuje da će sud dovesti u pitanje primenu materijalnog prava od strane redovnih sudova u građanskom sporu, u kojem uglavnom jedna od stranaka dobija, da druga gubi. Sud, takođe, naglašava da nezadovoljstvo podnosioca zahteva rezultatom postupka pred redovnim sudovima ne može samo po sebi da pokrene argumentovani navod o povredi osnovnih prava i sloboda zagwarantovanih Ustavom (vidi predmet ESLJP-a [Mezotur-Tiszazugi Tarsulat protiv Mađarske](#), presuda od 26. jula 2005. godine, stav 21; i slučaj Suda [KI96/21](#), podnosilac *Xhelal Zherka*, rešenje od 10. septembra 2021. godine).

b) Primena gore navedenih načela u okolnostima konkretnog slučaja

45. Pozivajući se na suštinski navod podnositeljke zahteva, Sud primećuje da je njen glavni argument iznet u zahtevu taj da su redovni sudovi pogrešno utvrdili činjenice kada su konstatovali da je njena tužba preuranjena i da su na taj način postupili u suprotnosti sa relevantnim odredbama materijalnog i procesnog prava, dodavši da je na osnovu

člana 144. ZPP-a tužba morala biti meritorno razmotrena, a ne odbačena kao preuranjena.

46. Povodom ovog navoda, a posmatrajući postupke u celini, u pogledu pravilnosti sudskog postupka, Sud se najpre poziva na rešenje Osnovnog suda, koji je obrazložio sledeće: „...*tužilac (tužilja) je imao zakonsko pravo da slobodno koristi pravna sredstva, bilo u okviru tuženog, bilo čak i sudskim putem (ako nije dobio odgovor od tuženog), međutim korišćenje ovih pravnih sredstava je trebalo da se učini u zakonskim rokovima. Stoga, nekorišćenje ovih pravnih sredstava, u navedenim rokovima (prekluzivnim rokovima), ima za posledicu i gubitak prava na sudsku zaštitu i ne zato što je to pravo tužiocu uskraćeno, već zato što docnji nije uspeo da iskoristi ova pravna sredstva koja su mu bila na raspolaganju...*“
47. Sud primećuje da je činjenično stanje koje je utvrdio Osnovni sud, prihvaćeno i od strane Apelacionog suda, koji je u svom rešenju [AC. br. 8041/21] od 31. maja 2022. godine, obrazložio da je Osnovni sud, postupajući po uputstvima Apelacionog suda, već utvrdio činjenicu da je tužba u prvostepenom sudu podneta pre nego što se tužilja obratila nadležnom organu poslodavca, odnosno pre nego što je iskoristila interna pravna sredstva, dodavši da, tim pre što je tužilju zastupao njen advokat u svim relevantnim postupcima, od 3. oktobra 2013. godine pa nadalje. U tom smislu, Apelacioni sud je obrazložio da je on svojim rešenjem [CA. br. 1322/2016] od 9. novembra 2018. godine, naložio prvostepenom sudu da utvrdi poštovanje proceduralnih aspekata utvrđenih odredbama člana 78. i 79. Zakona o radu, i da je prvostepeni sud u postupku ponovljenog suđenja, na osnovu tih preporuka, pravilno utvrdio da je tužba tužilje preuranjena.
48. Pored toga, Sud primećuje da je u liniji sa zaključcima Osnovnog i Apelacionog suda, bio i Vrhovni sud, koji je, između ostalog, obrazložio da su pravni stavovi nižestepениh sudova prihvatljivi i pravilni, jer su isti, primenom odredbi parničnog postupka i odredbi materijalnog prava, pravilno odlučili da je tužba tužilje preuranjena. Nadalje, u obrazloženju se ističe da rešenje koje se pobija revizijom nije zahvaćeno bitnim povredama odredaba parničnog postupka, niti povredama materijalnog prava, kako se navodi u zahtevu o reviziji, niti drugim povredama na koje sud pazi po službenoj dužnosti.
49. Na kraju, Vrhovni sud je obrazložio da su nižestepени sudovi pravilno primenili odredbe članova 78. i 79. Zakona o radu. S tim u vezi, Vrhovni sud je utvrdio da tužilja, odnosno podnositeljka zahteva nije postupila u skladu sa ovim odredbama i da je to dovelo do toga da nižestepени sudovi, na osnovu člana 71. stavovi 1. i 2, člana 79. i člana 391. tačka f), odluče kao u izreci rešenja.
50. Sa svega napred navedenog, Sud ocenjuje da podnositeljka zahteva zapravo nije uspela da podigne nivo argumentacije navodnih povreda na ustavni nivo, aludirajući da je u njenom predmetu umesto jedne pravne norme trebalo primeniti drugu pravnu normu. Obrazloženjima koja su dali redovni sudovi, podnositeljka zahteva je jasno upoznata da za traženje sudske zaštite pred sudom prema važećem zakonu, protiv povreda iz sfere radnih prava, moraju biti ispunjeni određeni procesni kriterijumi, kao što je kriterijum iscrpljivanja internih pravnih sredstava, unutar roka, kako bi tužba postala ostvarljiva u smislu razmatranja njegove osnovanosti.
51. Imajući to u vidu, Sud smatra da podnositeljka zahteva nije uspela da u dovoljnoj meri potkrepi svoj navod o povredi prava na pravično suđenje iz razloga što na osnovu gore navedenih načela i obrazloženih zaključaka redovnih sudova, u konkretnom slučaju nije ispunjen isključujući kriterijum, kada je tumačenje primenljivog zakona od strane redovnih sudova moglo biti *“očigledno pogrešno”*, rezultirajući tako *“proizvoljnim”* ili

“očigledno nerazumnim” zaključcima ili da su postupci pred redovnim sudovima, u celini, možda bili nepravilni ili proizvoljni (vidi, slično tome, predmet ESLJP-a [García Ruiz protiv Španije](#), br. 30544/96, presuda od 21. januara 1999. godine, stavovi 29 i 30; vidi, takođe, slučajeve Suda [KI22/19](#), podnosilac *Sabit Ilazi*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. juna 2019. godine, stav 42; [KI64/20](#), podnosilac *Asllan Meka*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. avgusta 2020. godine, stav 41; i [KI22/19](#), citiran iznad, stav 43).

52. Stoga, a na osnovu svega napred izloženog, Sud utvrđuje da navodi podnositeljke zahteva o povredi člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava spadaju u prvu (i) kategoriju navoda koji se kvalifikuju kao navodi koji su po svojoj prirodi “četvrtog stepena”, i da se isti, kao takvi, na ustavnim osnovama proglašavaju očigledno neosnovanim.

II. Povodom ostalih navoda

53. Sud podseća da osim navoda o povredi člana 31. Ustava, podnositeljka zahteva tvrdi i da je došlo do povrede članova 24, 32, 49. i 54. Ustava. Međutim, Sud ponovo naglašava da je on dosledno isticao da samo pozivanje i pominjanje članova Ustava i EKLJP ili njihovo povezivanje sa nekim drugim pravom iz Ustava, nije dovoljno da se izgradi navod o povredi tih konkretnih članova. Kada se tvrde povrede prava zagaranovanih Ustavom i EKLJP-om, podnosilac/teljka zahteva mora da pruži obrazložene navode i ubedljive argumente (vidi, u ovom kontekstu, slučajeve Suda [KI175/20](#), podnosilac: *Kosovska agencija za privatizaciju*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. aprila 2021. godine, stav 81; [KI04/21](#), podnositeljka *Nexhmije Makolli*, rešenje o neprihvatljivosti od 11. maja 2021. godine, stavovi 38-39, i slučaj [KI139/22](#), citiran iznad, stav 86).
54. Iz tih razloga, Sud utvrđuje da navodi podnositeljke zahteva o povredi članova 24, 32, 49. i 54. Ustava spadaju u treću (iii) kategoriju, potkategoriju (a) “nepotkrepljenih ili neobrazloženih” navoda i da se isti na ustavnim osnovama proglašavaju očigledno neosnovanim.

Zaključci

55. Kao rezime, Sud, uzimajući u obzir sve gore navedena izlaganja i utvrđenja, zaključuje: (I) da navodi podnositeljke zahteva koji se odnose na povredu prava na „pravično suđenje“, zagaranovanog u članu 31. Ustava i stavu 1. člana 6. EKLJP-a, spadaju u prvu (i) kategoriju navoda koji se kvalifikuju kao navodi prirode “četvrtog stepena” i da se isti, kao takvi, na ustavnim osnovama, proglašavaju očigledno neosnovanim; i (II) da navodi podnositeljke zahteva koji se odnose na ostale povrede ustavnih prava spadaju u treću (iii) kategoriju, potkategoriju a) “nepotkrepljenih ili neobrazloženih” navoda i da se i oni, na ustavnim osnovama, proglašavaju očigledno neosnovanim. Shodno tome, zahtev se u celini mora proglasiti neprihvatljivim, u skladu sa pravilom 34 (2) Poslovnika.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa stavovima 1. i 7. člana 113 Ustava, u skladu sa članovima 20. i 47. Zakona i pravilima 34 (2) i 48 (1) (b) Poslovnika, na sednici održanoj dana 14. novembra 2023. godine, jednoglasno

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev neprihvatljivim;
- II. DA DOSTAVI ovo rešenje stranama;
- III. DA OBJAVI ovo rešenje u Službenom listu Republike Kosovo, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- IV. Ovo rešenje stupa na snagu stupa na snagu na dan objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo, u skladu sa članom 20.5 Zakona.

Sudija izvestilac

Safet Hoxha

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani